

Právo životního prostředí – základní pojmy, předmět, metoda, principy, systém

Nástroje právní regulace

*Subjekty práva životního prostředí a jejich postavení při ochraně
životního prostředí*

Ekonomické nástroje regulace

JUDr. Vojtěch Vomáčka, Ph.D., LL.M.

**27. 3. 2020 – Základy práva životního prostředí
Jaro 2020**

Osnova

- **Organizační záležitosti**
- **Právo životního prostředí – základní pojmy, předmět, metoda, principy, systém**
- **Nástroje právní regulace**
- **Ekonomické nástroje regulace**
- **Subjekty práva životního prostředí a jejich postavení při ochraně životního prostředí**

Program přednášek BDS – jaro 2020
Základy práva životního prostředí - BZ406Zk

27.3.2020 Učebna 038

16.00 – 17.40: Právo životního prostředí – základní pojmy, předmět, metoda, principy, systém. Nástroje právní regulace. Nepřímé - ekonomické nástroje regulace. Subjekty práva životního prostředí a jejich postavení při ochraně životního prostředí.

Přednášející: *JUDr. Vojtěch Vomáčka, Ph.D., LL.M.*

18.00 – 19.40: Ochrana zemědělské a lesní půdy.

Přednášející: *JUDr. Jana Tkáčiková, Ph.D.*

3.4.2020 Učebna 038

8.00 – 9.40: Právní regulace nakládání s odpady.

Přednášející: *JUDr. Jakub Hanák, Ph.D.*

10.00 – 11.40: Ochrana životního prostředí v procesech podle stavebního zákona. Posuzování vlivů na životní prostředí. Integrované povolování.

Přednášející: *JUDr. Vojtěch Vomáčka, Ph.D., LL.M.*

16.00 – 17.40: Ústavní základy práva životního prostředí, právo na příznivé životní prostředí, právo na informace o životním prostředí.

Přednášející: *doc. JUDr. Ilona Jančářová, Ph.D.*

18.00 – 19.40: Vztahy odpovědnosti

Přednášející: *doc. JUDr. Ilona Jančářová, Ph.D.*

Semináře nejsou.

UČEBNÍ POMŮCKY (s ohledem na distanční formu výuky):

Především:

- JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí pro bakaláře*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. 292 s.

Učebnice je aktuální, **dostupná přes e-prezenčku**, obsah odpovídá jednotlivým přednášeným tématům.

- **Prezentace z přednášek** - nemusí sledovat stejnou strukturu jako učebnice, slouží spíše ke zdůraznění vybraných podstatných aspektů.

Doplňkové materiály:

Pokud by Vám zpracování témat v učebnici přišlo strohé nebo těžko pochopitelné, využijte i např. **materiály odkazované v interaktivní osnově nebo následující publikace** (s přihlédnutím k datu vydání):

JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Právo životního prostředí: Obecná část*. 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 716 s. (**dostupná přes e-prezenčku**)

JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ a Jana TKÁČIKOVÁ. *Právo životního prostředí: Zvláštní část*. 1.,vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 624 s. učebnice - 527. ISBN 978-80-210-8041-6 (**dostupná přes e-prezenčku**).

TUHÁČEK, M, JELÍNKOVÁ, J.: a kolektiv *Právo životního prostředí -- praktický průvodce*, Grada, 2015, ISBN, 978-80-247-5464-2

JELÍNKOVÁ, J: *Občan, spolek, obec a úřad v ochraně životního prostředí*, Grada,2017, 978-80-271-0508-3

Zkouškové okruhy

1. Právo životního prostředí - vývoj, předmět, prameny, místo v systému českého práva, vztah k dalším právním odvětvím.
2. Principy práva životního prostředí.
3. Metoda právní regulace v právu životního prostředí. Právní prostředky regulace společenských vztahů při ochraně životního prostředí.
4. Subjekty práva životního prostředí.
5. Funkce a druhy ekonomických nástrojů při ochraně životního prostředí.
6. Ústavní základy práva životního prostředí.
7. Právo na informace o životním prostředí.
8. Právo na příznivé životní prostředí.
9. Integrované povolování.
10. Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí (SEA).
11. Posuzování vlivů záměrů - staveb, činností a technologií - na životní prostředí (EIA) – základní principy.
12. Posuzování vlivů záměrů - staveb, činností a technologií - na životní prostředí (EIA) – postup
13. Ochrana životního prostředí v procesu územního plánování
14. Účast veřejnosti v proceduře posuzování vlivů a v navazujících řízeních.
15. Systém odpovědnosti v právu životního prostředí a vzájemné vazby mezi vztahy odpovědnosti.
16. Správně právní odpovědnost v právu životního prostředí.
17. Trestně právní odpovědnost v ochraně životního prostředí.
18. Odpovědnost za ekologickou újmu.
19. Právní úprava nakládání s odpady – obecné zásady, definice odpadu a vedlejšího produktu.
20. Kategorie odpadů, povinnosti při nakládání s odpady.
21. Ochrana zemědělské půdy.
22. Ochrana lesní půdy.

Zkušební okruhy (viz IS – studijní materiály) odpovídají tématům přednášek. Není potřeba se učit nic navíc, tedy nepřednášenou látku – v učebnici se to týká zejm. kapitol o ochraně ovzduší nebo o ochraně přírody.

Pokud by Vás tyto oblasti zajímaly (pro praxi jsou důležité, ale s ohledem na omezenou časovou dotaci předmětu pro ně není prostor), pak si o nich samozřejmě přečtěte, a to i např. v učebnici pro magisterské studenty, nebo si vyhledejte informace na internetu.

Předmět práva životního prostředí

Proč je to důležité? Protože do práva životního prostředí řadíme rovněž předpisy z oblasti ochrany veřejného zdraví. To platí i vymezení příslušné politiky EU. Při výkladu těchto předpisů se tak uplatní stejné principy. Stejná pravidla platí i pro zavádění různých krizových opatření a omezení trhu – viz současná situace.

Společenské vztahy, jejichž předmětem je životní prostředí - „**environmentální právní vztahy**“

Pojem: „životním prostředím je vše, **co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka** a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie“ (§ 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí)

Dle metody právní regulace lze rozlišit:

- veřejnoprávní environmentální vztahy (převažující)
- soukromoprávní environmentální vztahy

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ = SMÍŠENÉ PRÁVNÍ ODVĚTVÍ

Vztah veřejnoprávních a soukromoprávních vztahů – východisko: vztah veřejného a soukromého práva

Příklad: Veřejnoprávní smlouvy, odpovědnostní aspekty a náhrada újmy.

Všimněte si, že existuje zvláštní zákon o ochraně životního prostředí. Nejedná se však o všezahrnující kodex. Naopak, jde o úspornou normu, která po revoluci zakotvila základní definice a zásady ochrany životního prostředí. Ta slouží především jako výkladová východiska.

Příklad využití veřejnoprávních standardů: NS 33 Cdo 670/2012

*Podle ustanovení § 5 odst. 3 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, **jsou při provádění staveb nebo jejich změn nebo změn jejich užívání stavebníci povinni podle charakteru a účelu užívání těchto staveb je zabezpečit (mimo jiné) zásobováním vodou; není stanoveno, že se musí jednat o vodu pitnou.** Podle § 6 odst. 1 vyhlášky č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby (dále jen vyhláška č. 268/2009 Sb.), **stavby podle druhu a potřeby musí být (mimo další technické vybavení) napojeny na vodní zdroj nebo vodovod pro veřejnou potřebu;** pro rodinné domy pak není stanoveno, že se musí jednat o vodu, která má parametry pitné vody, jako je tomu například u staveb škol, předškolních, školských a tělovýchovných zařízení, pro které je zakotveno, že ve výukových prostorách musí být umístěn alespoň jeden výtok pitné vody (§ 49 odst. 8, věta první, vyhlášky č. 268/2009 Sb.) Ani ve vyhlášce č. 137/1998 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu, účinné do 25. 8. 2009, nebyla povinnost napojit rodinný dům na zdroj výhradně pitné vody stanovena.*

Soukromé a veřejné právo se uplatňují v zásadě samostatně, nicméně výrazně spolu interagují. V citovaném rozsudku řešil Nejvyšší soud povinnost prodejce nemovitosti, který ubezpečil kupujícího, že v nemovitosti je pitná voda. Jenže voda pitná nebyla. Jak vidíte, soud zrekapituloval veřejnoprávní požadavky na zásobování vodou...

33 Cdo 670/2012

V případě, že dům takovou vodovodní přípojkou nedisponuje, je výrazem běžné opatrnosti kupujícího, že si - za předpokladu, že se z jeho strany jedná o požadovanou vlastnost nemovitosti, o jejíž existenci (a to je podstatné v souzené věci) nebyl ze strany prodávajícího ujištěn - jakost vody ověří, případně, že si napojení domu na zdroj pitné vody vymění. Neučiní-li tak, nelze takový nedostatek považovat za vadu ve smyslu ustanovení § 597 obč. zák. a kupující je povinen sám nést riziko nedostatku takové vlastnosti spojené i s případnými vyššími náklady vynaloženými na užívání domu, například s výdaji na zásobení balenou pitnou vodou. V souzené věci však nelze přehlédnout, že podle skutkových zjištění, z nichž vycházel odvolací soud, žalovaní (prodávající) žalobce (kupující) před uzavřením kupní smlouvy ujistili, že voda z vlastního zdroje je pitná. Vyšlo-li následně najevo, že toto ujištění prodávajících je nesprávné, nastupuje odpovědnost prodávajících za vady podle ustanovení § 597 obč. zák., v jehož ustanovení odstavce 1 má oporu žalobci uplatněné právo na slevu z kupní ceny.

...a dovodil, že pokud má dům přípojku, je na kupujícím, aby si pitnost vody ověřil. V tomto případě měl kupující štěstí, že byl v tomto ohledu výslovně ubezpečen. Pointa: Všimněte si, jak často jsou různé nemovitosti inzerovány s dodatkem „přípojka na vodu“; o kvalitě vody si však musíte udělat úsudek sami.

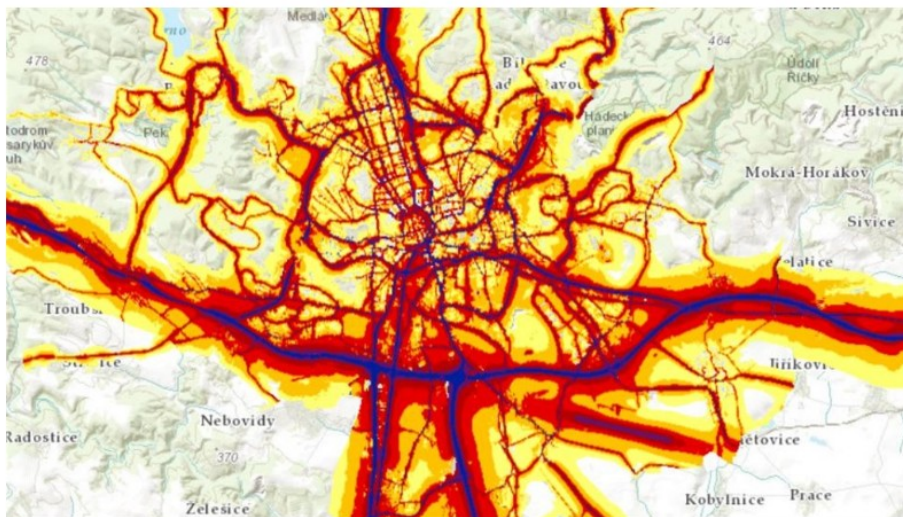
Také se často setkáte s tím, že veřejnoprávní předpisy upravují něco obvykle vyhrazené civilnímu právu. Příkladem je odpovědnost – např. za omezení hospodaření v lesích nebo za škodu způsobenou v důsledku krizových opatření. V takovém případě soudy dovozují, že se obecná úprava (občanský zákoník) nepoužije.

Veřejnoprávní i soukromoprávní regulace

Brno trápí nadměrný hluk, v noci se dobře nevyspí devět lidí z deseti

28. února 2019 6:51

Podle aktuální hlukové mapy ministerstva zdravotnictví kazí ruch z ulic spánek až 90 procentům Brňanů. Největší problémy jsou hlavně kolem dálnic a v centru města. Pomoci může například tichý asfalt.

Hluková mapa rozděluje brněnskou aglomeraci na jednotlivá hluková pásma. Zachycuje počet lidí v těchto pásmech ve dne a v noci. | foto: Ministerstvo zdravotnictví (geoportal.mzcr.cz/shm/)

Obvykle se oba režimy doplňují, což přispívá k ochraně veřejných i soukromých zájmů. Pro ilustraci oblast ochrany před hlukem (nepřednáší se, není nutné studovat), který trápí velkou část obyvatel především větších českých měst.

Veřejnoprávní i soukromoprávní regulace

- *Strategické hlukové mapy, akční plány.*
- *Územní plánování – kde může být zdroj hluku umístěn – akustické studie, tiché oblasti*
- *Povolovací řízení – územní/stavební - konkrétní provedení*
- *Povolení k provozu – podmínky provozu.*
- *Hygienické hlukové limity + výjimka v § 31*
- *Provádění kontrol v provozovně/v domácnosti*
- *Obecně závazné vyhlášky obcí*
- *Sousedské žaloby (a jiná soukromoprávní ochrana majetku)*
- *ochrana osobnosti, soukromí, rodinného života*

A zde výčet různých nástrojů ochrany před hlukem: Od různých veřejnoprávních koncepčních (strategických) nástrojů, které se projevují zejména na úrovni územního plánování, přes veřejnoprávní povolovací řízení až po prostředky soukromoprávní ochrany. Soudy často zmiňují, že veřejné právo slouží k tomu, aby předcházelo sporům, které se mohou v území objevit – aby je nemuseli zbytečně řešit dotčení jednotlivci).

Ústavní právo

Trestní právo

Správní právo

Právo životního prostředí v užším pojetí

Civilní právo

Další odvětví

NORMY PŽP

Regulaci, která přispívá k ochraně životního prostředí, je možné identifikovat v různých oblastech práva.

Správní právo

Právo životního
prostředí

Většinou se ale bavíme o úpravě, která spadá do správního práva (v širokém pojetí, které zahrnuje i např. daňové nebo stavební právo).

Regulace územního plánování a výstavby

Daňové předpisy, státní dotace

Správní trestání

Právo životního prostředí

Ochrana přírody a krajiny

Ochrana ovzduší

Chemické látky

Ochrana vod

Obaly, odpady

Ochrana zvířat

Jednotlivé oblasti specifické úpravy přímo zaměřené na ochranu životního prostředí (viz kapitoly učebnice) potom tvoří části práva životního prostředí v úzkém pojetí.

Jedním ze zásadních rozdílů od jiných oblastí práva je, že předmět ochrany většinou nemá právní subjektivitu (občas se uvádí např. angl. *fish cannot go to court*).

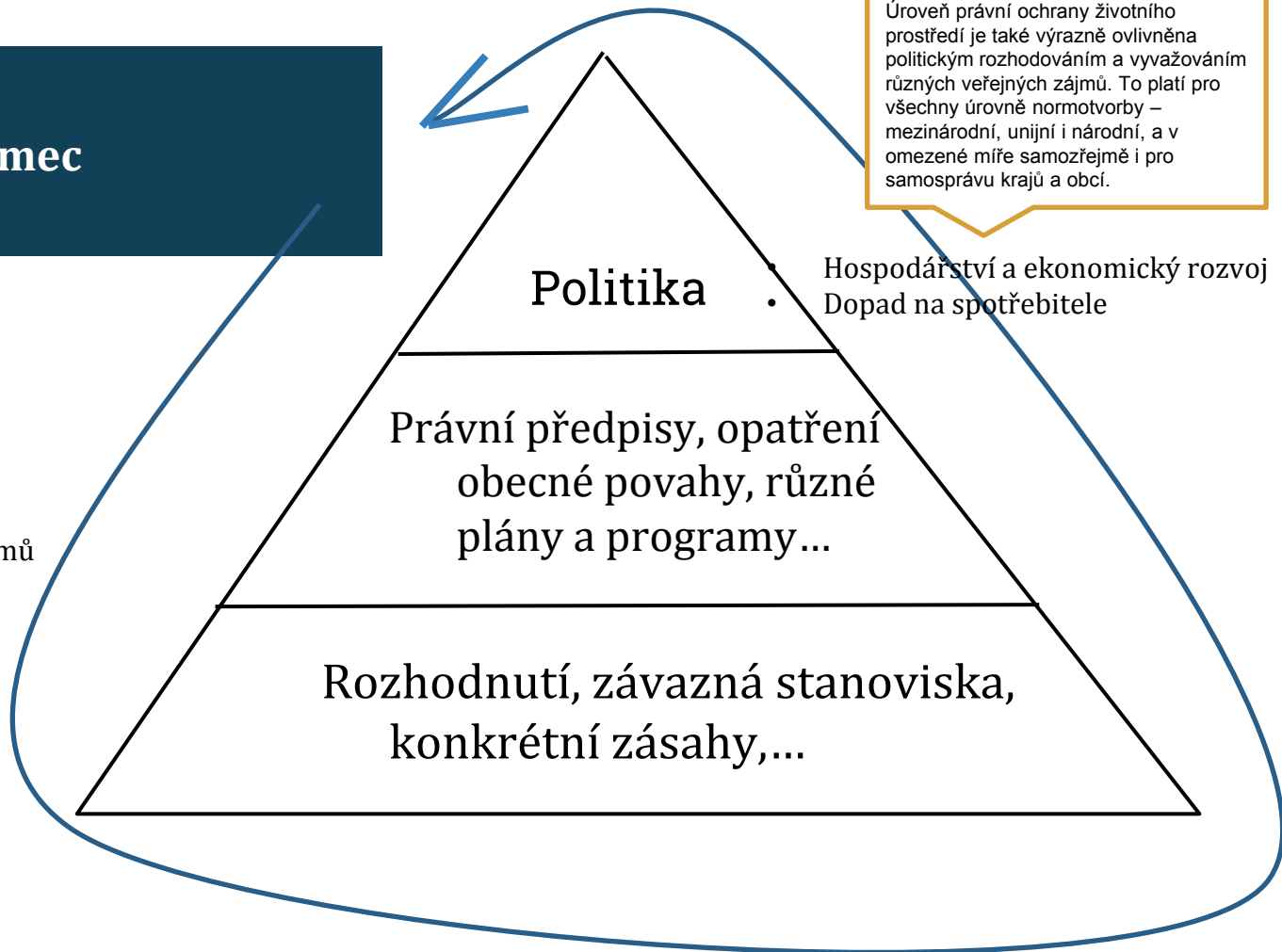
Jinak řečeno, důsledná ochrana vyžaduje někoho, kdo je subjektem práv (a může se případně bránit proti nezákonnému aktu nebo postupu). Tím mohou být například obce nebo ekologické spolky, zvláštní žalobní legitimaci má i ombudsman nebo Nejvyšší státní zástupce. Praktické ale bývají zamotané, protože řešíte, kdo se může čeho domáhat...

- Antropocentrické pojetí práva
- Ochrana práv (*Schutznormtheorie*) x ochrana zájmů (*interest theory*)
- „*The fish cannot go to court*“

Normativní rámec

- Širší regulační rámec
- Řešení poměrů v území
- Poměrování veřejných zájmů

- Konkrétní řešení
- Zájmy jednotlivců
- Podmínky rozhodnutí
- Výjimky z ochrany

Česko bude méně „zelené“, ušetří tím miliard korun

26. ledna 2019 10:00

Plán, jak ozelenit Česko a uspořit více energie, to schytl z mnoha zástupci moderní energetiky mu vyčítají, že není dost ambiciózní a který obnovitelné zdroje mají. Průmyslové podniky a podnikatelské firmy, že kvůli vysokým nákladům ztratí konkurenceschopnost.

Ilustrační snímek. | foto: Ota Bartovský, MAFRA

Podniky navíc tvrdí, že nakonec všechno zaplatí zákazník v cenách elektřiny i dražších produktech.

27. LEDNA 2019 12:31 | LIDOVKY.CZ > ZPRÁVY > DOMOV

Ministerstvo nyní nebude plošně zakazovat glyfosát, nemá méně škodlivou náhradu

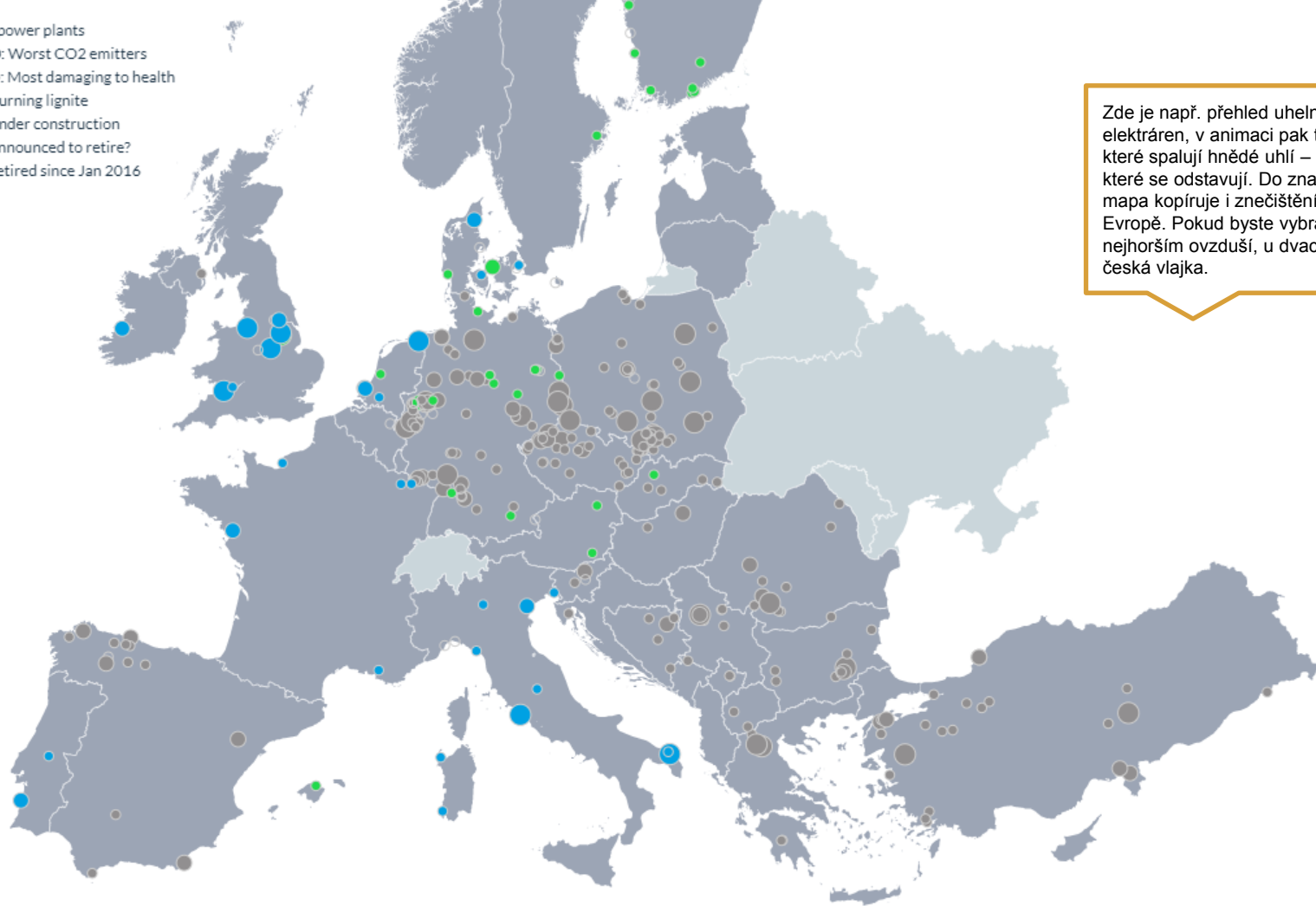
MIROSLAV TOMAN | FOTO: © ČTK, ČESKÁ POZICE

PRAHA Ministerstvo zemědělství v současnosti

nebude plošně zakazovat používání glyfosátu, protože nemá méně škodlivou náhradu tohoto herbicidu, který zemědělci používají k hubení plevele, by mohl znevýhodnit zemědělce proti pěstitelům z okolních států. Pořadu Partie televize Prima to v nedávném rozhovoru řekl ministr zemědělství Miroslav Toman. Plošný zákaz do budoucna nevyklučuje, ale podmínkou je právě nalezení náhrady.

Příkladem je možné najít celou řadu. Vzhledem ke společnému rámci, který pro většinu oblastí ochrany životního prostředí tvoří unijní právo, je někdy užitečné podívat se, jak ke stejnému problému přistupují i ostatní členské státy.

- All coal power plants
- Dirty 30: Worst CO2 emitters
- Toxic 30: Most damaging to health
- Plants burning lignite
- Plants under construction
- Plants announced to retire?
- Plants retired since Jan 2016

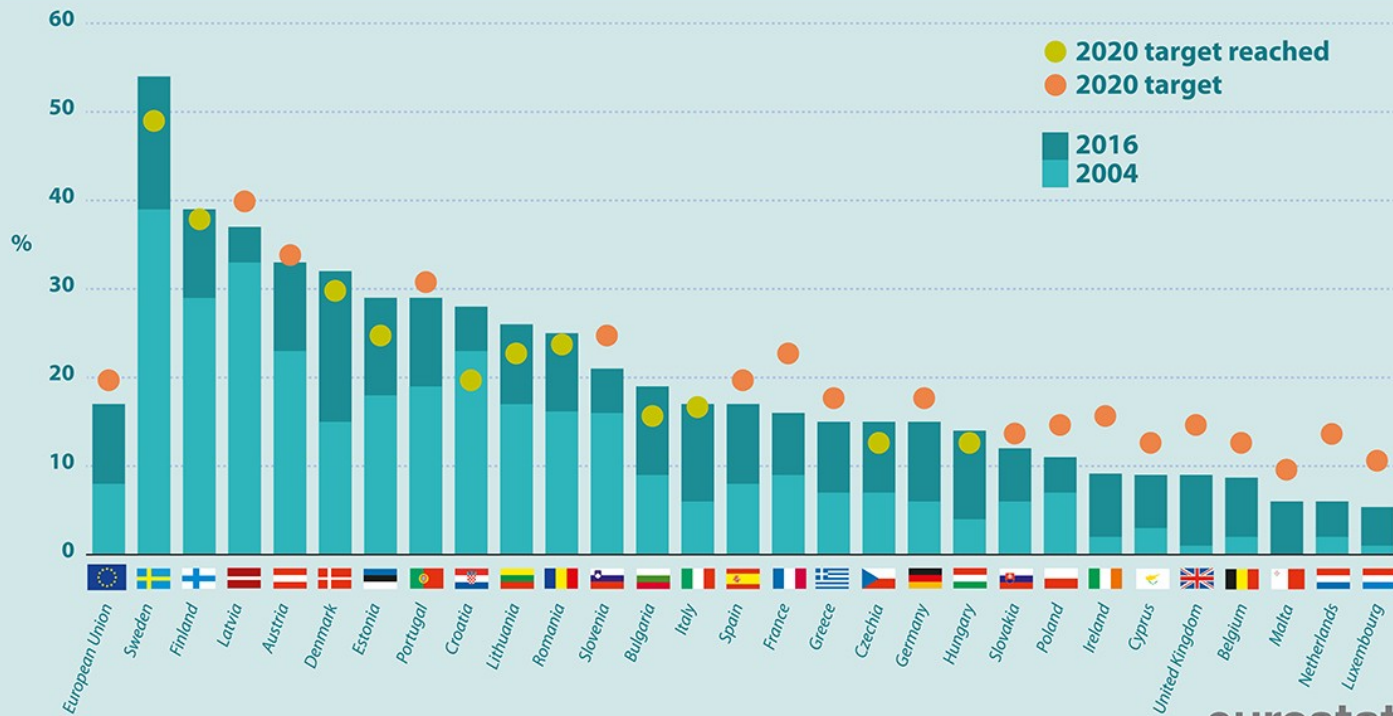
Zde je např. přehled uhelných elektráren, v animaci pak těch z nich, které spalují hnědé uhlí – a dále těch, které se odstavují. Do značné míry mapa kopíruje i znečištění ovzduší v Evropě. Pokud byste vybrali 200 měst s nejhorším ovzduším, u dvaceti bude česká vlajka.

Share of energy from renewable sources in the EU Member States

(in % of gross final energy consumption)

Unijní právo však ponechává široké uvážení ohledně nastavení energetického mixu. Obecně však požaduje zajištění určité kvality ovzduší, snížení množství emitovaných skleníkových plynů a také určitý poměr obnovitelných zdrojů. Zde vidíte, že státy mají odlišné cíle, jak má být tento poměr velký. Česko kritéria plní, ale především využíváním biopaliv. Proto bude mít problém splnit přísnější cíle stanovené k roku 2030.

Piráti navrhnou zrušit povinnost přimíchávat biopaliva do pohonných hmot

24. ledna 2019 14:40

Do boje proti povinnosti přimíchávat biopaliva do pohonných hmot vyhlásili poslanci Dana Balcarová a Radek Holomčík představení ve čtvrtek novelou o vzduchu, která tuto povinnost ruší. Je to tak trochu i „kopnutí“ do premíerů ANO Andreje Babiše.

Zároveň ale nevyplývá z práva EU povinnost využívat biopaliva, ani je přimíchávat do pohonných hmot, jak politici občas tvrdí. Pokud by ale došlo ke zrušení této praxe, kterou jsme si zavedli, bylo by nutné tento výpadek obnovitelných zdrojů něčím nahradit.

OMEZENÍ BIOPALIV

Piráti provokují Babiše. Navrhují zrušit přimíchávání biopaliv do pohonných hmot

LADISLAV ŠUSTR ⁹³ NOVÉ 25. LEDNA 2019

Témata: [biopaliva](#), [piráti](#), [Poslanecká sněmovna](#), [Andrej Babiš](#)

[Sdílet](#) 33 [Tweet](#) 9 [g+](#) 3

Pirátské poslance se rozhodli brknat na nervy předsedovi vlády Andreji Babišovi. Navrhli totiž novelu zákona, která by zakazovala přimíchávat biopaliva do pohonných hmot. Pokud by zákon prošel, týkal by se především některých společností holdingu Agrofert, který má Andrej Babiš ve

Online

00:09

00:08

00:06

00:05

23:20

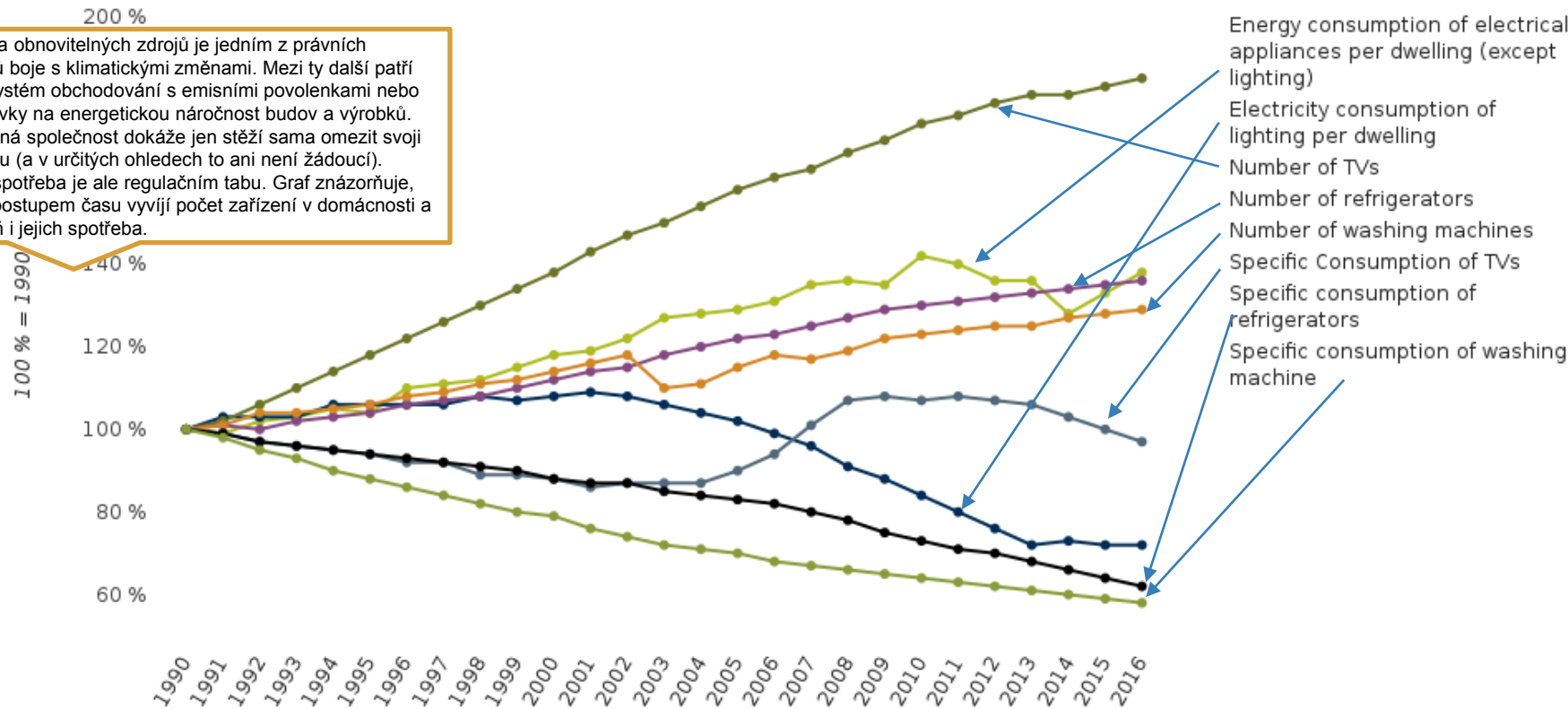
21:55

21:15

20:40

Chart – Energy consumption of electrical appliances

Podpora obnovitelných zdrojů je jedním z právních nástrojů boje s klimatickými změnami. Mezi ty další patří např. systém obchodování s emisními povolenkami nebo požadavky na energetickou náročnost budov a výrobků. Současná společnost dokáže jen stěží sama omezit svoji spotřebu (a v určitých ohledech to ani není žádoucí). Přímá spotřeba je ale regulačním tabu. Graf znázorňuje, jak se postupem času vyvíjí počet zařízení v domácnosti a zároveň i jejich spotřeba.

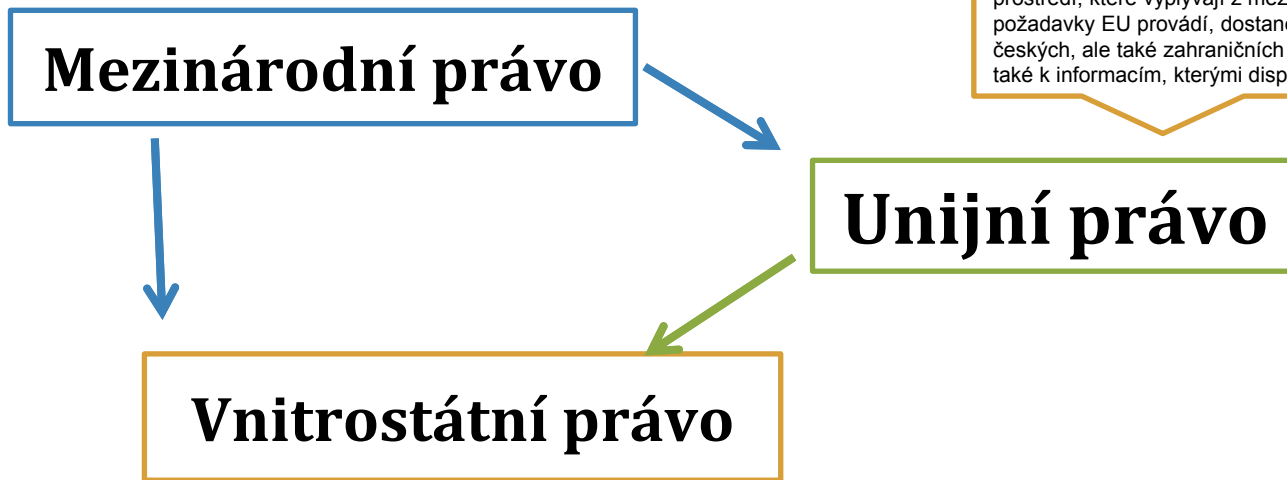
System práva životního prostředí

Mezinárodní právo

Zásadní rozdíly: Úroveň konkretizace
a způsob prosazování

Právo EU

Vnitrostátní právo (z 80 % vychází z práva EU)

Česká právní úprava je výrazně ovlivněna unijním právem, byť se míra podrobnosti i náročnost požadavků v různých oblastech liší. Protože EU vstupuje i do mezinárodních závazků, stává se mezinárodní právo součástí právu unijního – a EU ho pak prosazuje prostřednictvím vlastních předpisů jak vůči členským státům, tak i vůči sobě, tedy unijním institucím. Typickým příkladem jsou požadavky na přístup k informacím o životním prostředí, které vyplývají z mezinárodního práva. Protože tyto požadavky EU provádí, dostanete se k informacím nejen českých, ale také zahraničních povinných subjektů, a rovněž také k informacím, kterými disponují unijní instituce.

System práva životního prostředí

OBECNÁ ČÁST

Pojem a předmět

Principy

Prameny

Subjekty

Institucionální zabezpečení

Průřezové (horizontální) nástroje ochrany životního prostředí

- právo na příznivé životní prostředí a prostředky k jeho uplatnění,
 - přístup k informacím o ŽP,
 - účast veřejnosti v oblasti ŽP,
 - SEA,EIA, IPPC,
 - ochrana životního prostředí v procesech podle stavebního zákona,
 - ochrana životního prostředí při mimořádných událostech,
 - vlastnictví a životní prostředí,
 - odpovědnostní vztahy v oblasti životního prostředí
- + *vztah k ochraně člověka/lidského/veřejného zdraví*

ZVLÁŠTNÍ ČÁST

Ochrana složek životního prostředí

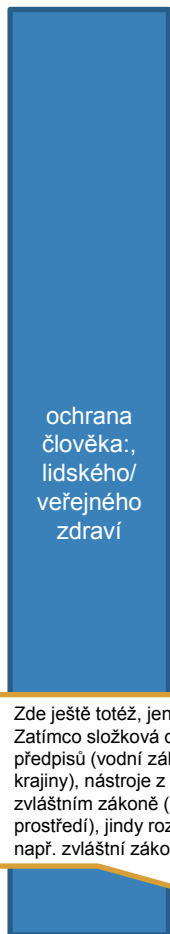
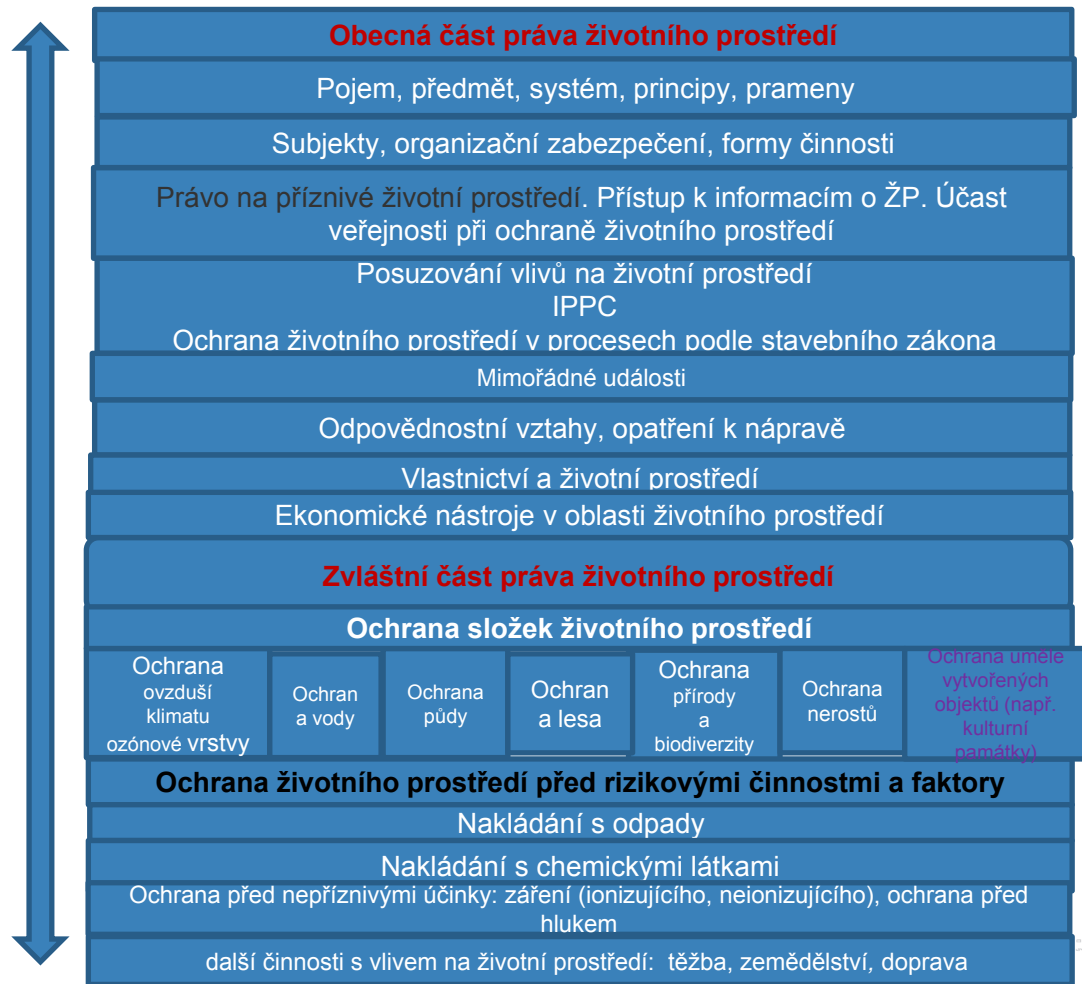
- ovzduší
- voda
- půda
- příroda
- les
- horniny
- uměle vytvořené objekty: např. kulturní památky

Podstatné je rozlišování průřezových a složkových nástrojů. Zatímco u první skupiny jde o nástroje, které se uplatňují napříč oblastmi ochrany, do druhé skupiny spadá úžeji zaměřená ochrana jednotlivých složek životního prostředí (ovzduší, vody a vodní zdroje, příroda a krajina, lesy). Tomu obvykle odpovídá i právní úprava.

Ochrana životního prostředí před nepříznivými důsledky lidských činností a rizikových faktorů např.

- Nakládání s odpady
- Nakládání s chemickými látkami
- Ochrana před nepříznivými účinky ionizujícího a neionizujícího záření
- Ochrana před hlukem
- Ochrana životního prostředí při dalších činnostech – zemědělství, těžba nerostů, doprava

System práva životního prostředí

Zde ještě totéž, jen jinak přeházené, ale patrně ne úplně přehledněji. Zatímco složková ochrana je soustředěná do jednotlivých zvláštních předpisů (vodní zákon, lesní zákon, zákon o ochraně přírody a krajiny), nástroje z obecné části najdete v některých případech ve zvláštním zákoně (např. zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), jindy rozptýlené v různých předpisech (takže nemáme např. zvláštní zákon o účasti veřejnosti).

Mezinárodní právo životního prostředí

- **Zvykové i smluvní právo**

Velice zběžně k mezinárodnímu právu životního prostředí, které je velmi rozsáhlé, nicméně vytváří se pomalu a s obtížemi: Setkáte se s obrovským množstvím mezinárodních smluv, které je možné dělit do skupin podle různých kritérií). Ochrana životního prostředí nicméně spadá i do zvykového práva, alespoň co se týče obecné povinnosti nenarušovat prostředí jiného státu. Co to znamená prakticky? Zatímco před vstupem do EU se povinnosti Česka ohledně dostavby JE Temelín řešily na půdorysu mezinárodního práva, v případě její dostavby se již uplatní zejména harmonizovaná pravidla podle směrnice o posuzování vlivů. Případné spory bude řešit Soudní dvůr EU a nikoliv Mezinárodní soudní dvůr, jak tomu bylo např. u vodního díla Gabčíkovo–Nagymaros.

- **Závazné i nezávazné (*soft law* – řada smluv i doporučujících dokumentů, např. WHO)**

Mezinárodní právo životního prostředí

Kritéria třídění mezinárodních smluv:

A. dle povahy závazků co do jejich konkrétnosti a určitosti

- samostatné
- rámcové smlouvy
- navazující (prováděcí)

B. dle místní působnosti

- globální
- regionální
- místní

C. dle věcného zaměření – příklady

Průřezové oblasti

- Aarhuská úmluva (EHK OSN, Aarhus 1998-2001, č.124/2004 Sb.m.s.)
- Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahující hranice států (EHK OSN, Espoo 1991-1997), č. 91/2001 Sb.m.s.)
- Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škody vyplývající z činností, které jsou nebezpečné pro životní prostředí (Rada Evropy, Lugano 1973, dosud nevstoupila v platnost)

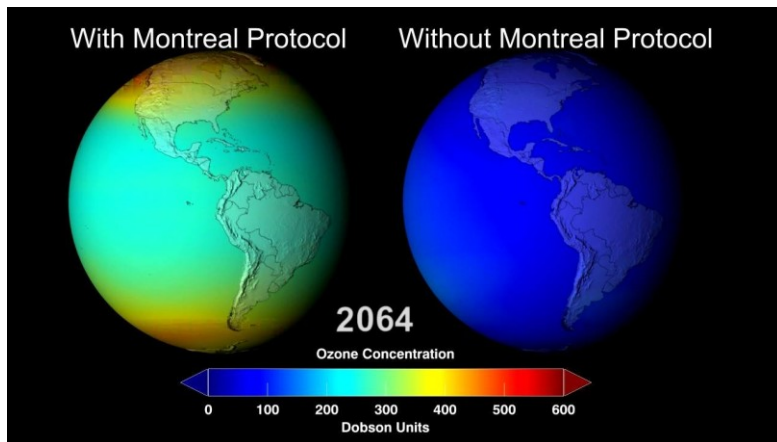
Složkové oblasti

- OVZDUŠÍ - Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států(EHK OSN, Ženeva, č.5/1985 Sb,)
- PŘÍRODA – Úmluva o biologické rozmanitosti (UNEP, Rio de Janeiro, 1992-1993, č. 134/1999 Sb.)
- PŘÍRODNÍ A KULTURNÍ DĚDICTVÍ – Úmluva o ochraně světového přírodního a kulturního bohatství (UNESCO), Paříž 1972-1975, č. 159/1991 Sb.)

Mezinárodní právo životního prostředí

Nedostatky:

- Obecnost předmětu úpravy, čím globálnější problém, tím méně konkrétní text.
- Dlouhý proces vyjednávání.
- Otázka podpory států (záleží na předmětu, financích, politice, atd.).
- Závaznost úmluv (měkké a tvrdé normy, jen pro smluvní strany – státy).
- Odpovědnost státu jen politická, možnost donucení splnění závazků slabá, neexistence sankcí (až na výjimky).

Na obrázku vidíte ozónovou vrstvu. Její mezinárodní ochrana (zejm. tzv. Montrealský protokol) se ukázala jako velmi účinná – a také se jedná o první globálně akceptovanou mezinárodní úpravu. K jejímu úspěchu však přispěly některé faktory, které není jednoduché v jiných oblastech zopakovat – především bylo zřejmé, které látky způsobují porušování ozónové vrstvy, jak se používají a jak je možné je nahradit nebo omezit. A jejich omezení nebylo natolik významnou ekonomickou zátěží, aby se nepřipojily největší producenti, zejm. USA.

Právo EU: Prameny

Prameny unijního práva životního prostředí

- **Primární právo**
- **Sekundární právo**
- **Judikatura Soudního dvora (závazný výklad, možné sankce)**

Primární právo

Smlouva o Evropské unii (SEU)

Preambule, čl. 3 (**udržitelný rozvoj, posilování ochrany životního prostředí**)

Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU)

Hlava XX. Část III. - čl. 191 - 193

Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (EUROATOM)

Listina základních práv Evropské unie

Čl. 37 - Ochrana životního prostředí, Čl. 35 - Ochrana zdraví

Sekundární právo

Nařízení

Např. v oblasti - Odpady, **ovzduší**, nakládání s chemickými látkami

Směrnice

např. SEA, EIA, informace, IPPC, závažné havárie, Natura 2000, prevence a náprava škod na životním prostředí

Rozhodnutí, stanoviska, doporučení

Dohody

Mezinárodní dohody

Úmluvy podepsané EU a zemí nebo organizací mimo EU

Dohody mezi členskými státy

Právo EU: Kompetence + subsidiarita + proporcionalita

Kompetence: Sdílená mezi EU a členské státy

Zásada subsidiarity: EU odstraňuje překážky volnému trhu, reguluje to, na co členské státy nestačí

Zásada proporcionality: Způsob (forma) i míra (přísnost) regulace musí odpovídat cíli

Článek 191 SFEU

1. Politika Unie v oblasti životního prostředí přispívá k sledování následujících cílů:

- **zachování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí,**
- ochrana **lidského zdraví,**
- uvážlivé a racionální **využívání přírodních zdrojů,**
- **podpora opatření na mezinárodní úrovni** určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boj proti změně klimatu.

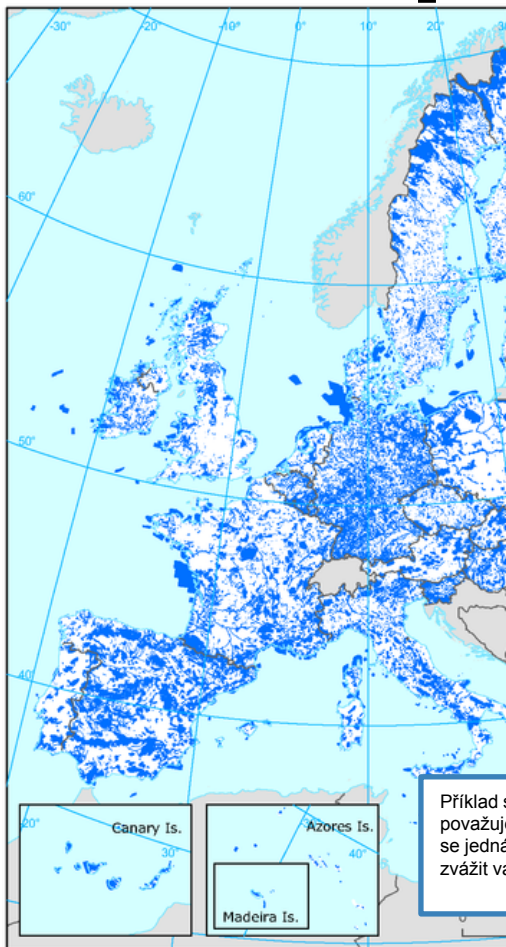
2. Politika Unie v oblasti životního prostředí je **zaměřena na vysokou úroveň ochrany**, přičemž přihlíží k rozdílné situaci v jednotlivých regionech Unie. Je založena na **zásadách obezřetnosti** a **prevence, odvracení ohrožení životního prostředí především u zdroje** a na **zásadě "znečišťovatel platí"**.

Sdílená kompetence znamená, že EU není exkluzivním normotvůrcem v ochraně životního prostředí. Podle zásady subsidiarity EU může regulovat pouze to, co členské státy samy nezvládnou (přidaná hodnota). podle zásady proporcionality pak musí volit jen nejnutnější prostředky. Protože ale životní prostředí nemá hranice, máme stovky předpisů v této oblasti.

Kompetence znamená, že Unie může regulovat pouze to, co jí dovoluje č. 191 SFEU. Takže pokud by chtěla řešit například ochranu domácích mazlíčků, přes čl. 191 SFEU to nepůjde (protože podle výkladu se do životního prostředí řadí jen volně žijící živočichové). A nepůjde to ani přes zemědělskou politiku. Takže jedinou cestou je regulace volného trhu – a nastavení pravidel pro přeshraniční převoz zvířat.

Všimněte si zásad, na kterých je unijní politika postavená. Ty mají svůj vlastní výklad, takže pokud Česko zakáže prodej polského masa z důvodu ochrany zdraví, musí tak činit dle podmínek předeběžné opatření, jak ji vykládá Soudní dvůr, ne čeští a polští politici. A soudy obou států jsou tímto výkladem vázány.

EU: Kompetence + subsidiarita + proporcionalita

Deník Referendun

Jez u Děčína má problém. Nár České Švýcarsko jej odmítl

Národní park České Švýcarsko vydal stanovisko, podle které ekologické dopady stavby jezu u Děčína. Přitom právě kompe klíčovou podmínkou pro jeho pokračování a dokončení.

Sdílet 135

Tweet

(rk)
16.11.2018 12:53
Domov
Zpráva

Ministerstvo musí znovu promyslet svou Koncept

[Vytisknout článek](#)
[Sdílet](#)

Plánovaná a vládou podporovaná sta
Děčín a jeho okolí. Národní park Š

Křeček nebo dálnice? Ve Fryštáku se zatím podepsala padesátka lidí

18.9.2017

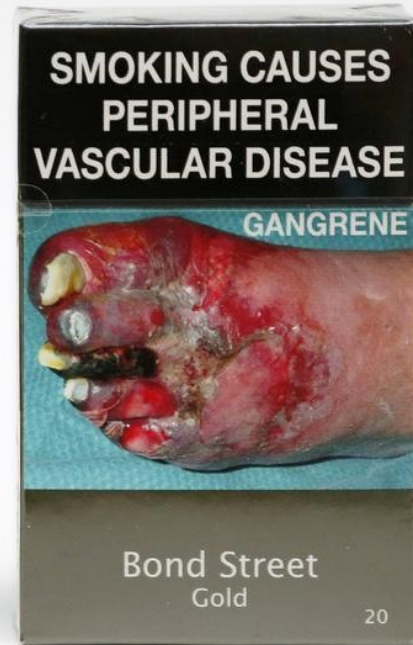
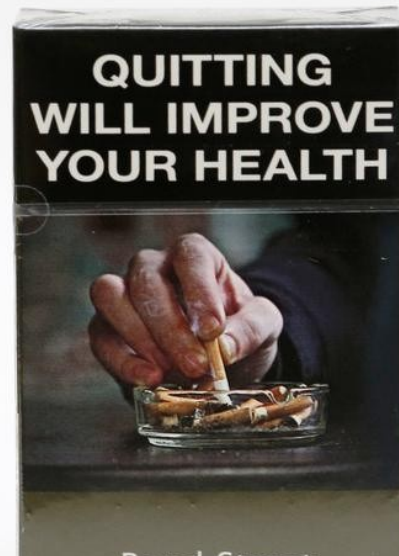
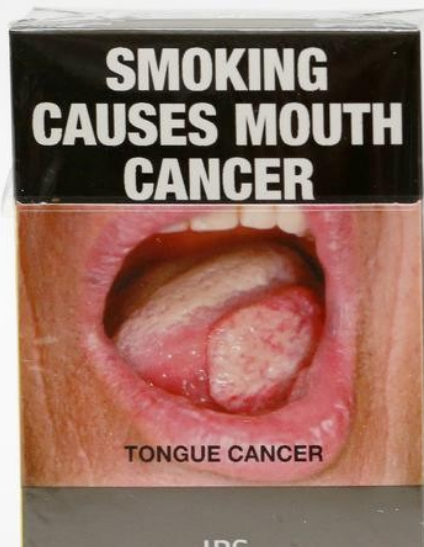

ANKETA/ Zhruba pět tisíc lidí se už aktuálně podepsalo fyzicky či na internetu pod dvojicí petic na podporu projektů dálnice D49 Hulín-Fryšták a D55 Otrokovice-Staré Město Břeclav. Příprava obou staveb trvá už více než 15 let, přičemž je soustavně blokována několika ekologickými spolky.

Příklad subsidiarity a ochrana přírody: EU neřeší naši tradiční zvláštní územní ochranu (zejm. národní parky a CHKO) nebo všechny živočichy a rostliny, které považujeme za ohrožené. Stanoví ale pravidla pro ochranu ptačích oblastí, evropsky významných lokalit a druhů důležitých z pohledu celé unie. Neznamená to, že se jedná o úpravu přísnější – křečci rozhodně nemají přednost před dálnicemi, jak se může zdát s titulků. Ale je potřeba celé povolenací řízení provést pořádně, zvážit varianty řešení a případně zavést kompenzační opatření.

EU: Kompetence + subsidiarita + proporcionalita

Příklad unijního zákazu ochucených cigaret a zavedení varovných obrázků na cigaretách: Subsidiarita je splněna, protože některé státy k regulaci přikročily, jiné ne, ale úprava by měla být na celém trhu stejná. Co se týče proporcionality, opírá se Evropská komise o doporučení WHO. Jde sice o doporučení, ale protože je unijní politika v této oblasti zaměřena na vysokou míru ochrany, regulace obstojí i před Soudním dvorem.

Příklad právní úpravy EU: ochrana vod

- Směrnice 2000/60/ES kterou se **stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky**
- Směrnice 98/83/ES o **jakosti vody určené k lidské spotřebě**
- Směrnice 2006/7/ES o **řízení jakosti vod ke koupání**
- Směrnice 86/280/EHS o **mezních hodnotách a jakostních cílech pro vypouštění určitých nebezpečných látek**
- Směrnice 2008/105/ES o **normách environmentální kvality v oblasti vodní politiky**
- Rozhodnutí č. 2455/2001/ES **ustavující seznam prioritních látek v oblasti vodní politiky**
- Směrnice 84/491/EHS o **mezních hodnotách a jakostních cílech pro vypouštění hexachlorocyklohexanu**
- Směrnice 2006/118/ES o **ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu**
- Směrnice 2006/44/ES o **jakosti sladkých vod vyžadujících ochranu nebo zlepšení pro podporu života ryb**
- <https://www.eea.europa.eu/themes/water/interactive/bathing/state-of-bathing-waters>

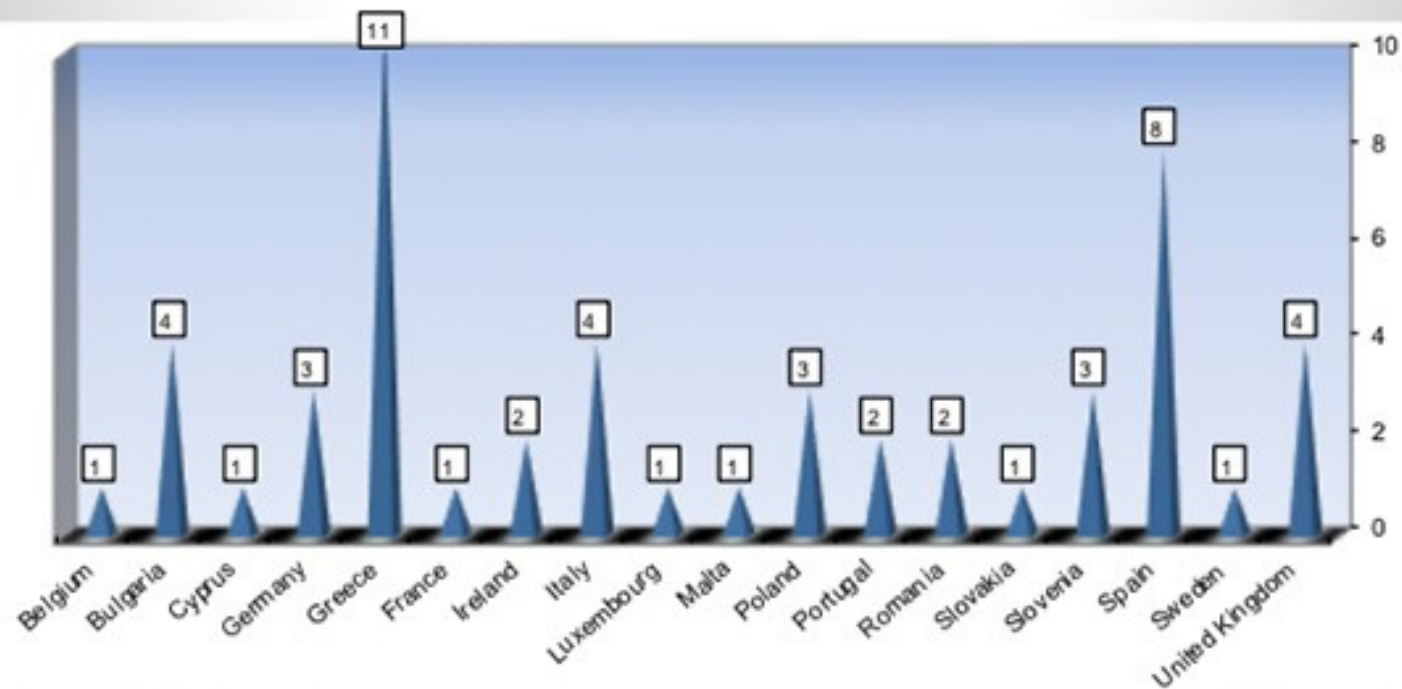
Typická unijní úprava zaměřená na určitou vymezenou oblast vychází z rámcové směrnice, která stanoví především obecné požadavky, a z řady dílčích směrnic obsahující podrobnější úpravu. V ochraně vod stanoví směrnice cíle, kterých mají členské státy dosáhnout (viz názvy), ale i odchylné režimy, které je možné uplatnit (například snížit dobu úroveň vody z důvodu výstavby vodní elektrárny). Informace jsou přístupné, takže si např. kvalitu vody na místech určených ke koupání si můžete zkontrolovat, než zarezervujete nějaké podezřelé levné ubytování na dovolenou (viz odkaz).

Open DG ENV Infringements (end of each year)

V tabulce jsou znázorněna řízení o porušení povinnosti členských států v oblasti ochrany životního prostředí. Jen malá část z těchto případů se dostane k Soudnímu dvoru, stále se však jedná o jednu z nejrozsáhlejších agend. Pokud členské státy neplní své závazky, hrozí jim finanční sankce a také zastavení čerpání z unijních fondů.

Article 260 Cases (end 2018)

Total: 53

Právní úprava ČR

Základy: Ústava ČR (preambule, čl. 7: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.*“) a Listina základních práv a svobod (vlastnictví, právo na příznivé životní prostředí – ale jen v rozsahu zákona, informace o životním prostředí).

Úprava průřezových nástrojů (horizontální právní předpisy)

Zákon č. 17/1992 Sb., [o životním prostředí](#)

- principy, definice, proklamace

zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu ([stavební zákon](#)), zákon č. 100/2001 Sb., o [posuzování vlivů na životní prostředí](#), zákon č. 76/2002 Sb., o [integrované prevenci](#), zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení [ekologické újmě](#) a o její nápravě.

Organizační předpisy: Zákon o [České inspekci životního prostředí](#), zákon o [Státním fondu životního prostředí](#), ale i zákon o obcích, zákon o krajích.

Právní úprava ČR

Složkové předpisy:

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách ([vodní zákon](#)), zákon č. 201/2012 Sb., o [ochraně ovzduší](#), zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně [zemědělského půdního fondu](#), zákon č. 20/1987 Sb., o [státní památkové péči](#) .

Ekosystémy: zákon č. 289/1995 Sb., o lesích ([lesní zákon](#)), [zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny](#).

Ochrana před zdroji znečištění:

Zákon č. 185/2001 Sb., o [odpadech](#), zákon č. 477/2001 Sb., o [obalech](#), zákon č. 258/2000 Sb., o [ochraně veřejného zdraví](#) a nař. vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací, zákon č. 350/2011 Sb., [chemický zákon](#), zákon č. 263/2016 Sb., o mírovém využívání jaderné energie ([atomový zákon](#)), zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií, zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty.

Právní úprava ČR

Související úprava

- Občanský zákoník
- Zákon o přestupcích a řízení o nich + doprovodné zákony
- Trestní zákoník
- Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob
- Katastrální zákon
- Krizové zákony
- Procesní předpisy
- Kompetenční zákon, zákon o obcích, zákon o krajích

Jak již bylo uvedeno, právní úprava životního prostředí není kodifikovaná. Ani jednotlivé složkové či průřezové předpisy neobsahují základní procesní, odpovědnostní a jinou úpravu.

Principy práva životního prostředí

- vyjádřené v mezinárodních, unijních a vnitrostátních pramenech

České právo:

„historicky“ základní principy jsou vyjádřeny v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí
vliv mezinárodního a unijního práva na zakotvení principů práva životního prostředí do vnitrostátního práva

Význam principů:

základní ideje, interpretační význam (může být závazný!)

Co se týče praktického využití principů, na obrázku je nevládnutá situace odpadového hospodářství v Itálii. Jednoduché řešení, které se nabízelo, bylo převézt odpad do německých spaloven. Ovšem takový postup by byl v rozporu se zásadou odstraňování znečištění u zdroje, která je součástí unijního práva (a vychází z ní příslušné směrnice a nařízení a přeshraniční přepravě odpadu). Tudíž by Itálie porušovala unijní právo. O svůj odpad se musí postarat sama, což platí i pro jednotlivé regiony.

Principy práva životního prostředí

- princip nejvyšší hodnoty
- princip vysoké úrovně ochrany
- princip trvale udržitelného rozvoje
- princip přípustné míry znečišťování životního prostředí a princip únosného zatížení území
- princip komplexního pojetí životního prostředí a jeho integrované ochrany životního prostředí
- princip prevence
 - generální, zvláštní
 - jako specifické a svébytné samostatné se z něho vyčlenily např. princip předběžné opatrnosti, princip informovanosti, princip účasti veřejnosti
- princip předběžné opatrnosti (nejistota)
- princip odpovědnosti původce (vč. principu “znečišťovatel platí”)
- princip odstraňování znečištění u zdroje
- princip informovanosti a účasti veřejnosti při ochraně životního prostředí

Nástroje regulace

- Nástroje přímé regulace
- Ekonomické nástroje (nepřímé)
- Dobrovolné nástroje

NÁSTROJE PŘÍMÉ REGULACE

- Obecné nástroje prevence
- Limity znečišťování
- Požadované technologie
- Administrativní nástroje (souhlasy, povolení, stanoviska)
- Zákazy/příkazy (povinnosti subjektů)
- Plošné mechanismy ochrany
- Kontrola, donucení, sankce
- Pravidla pro odstraňování protiprávních stavů

Nástroje regulace

EKONOMICKÉ NÁSTROJE (NEPŘÍMÉ)

Cíl – podporovat ekonomické chování za účelem zlepšení kvality ŽP

Funkce:

- motivační
- zdrojová a kompenzační
- zajišťovací
- internalizace externalit

Nástroje negativní stimulace:

- Poplatky za znečištění životního prostředí
- Poplatky za využívání přírodních zdrojů
- Ostatní poplatky, zajišťovací nástroje, obchodovatelná emisní oprávnění

Nástroje pozitivní stimulace:

- Dotace, subvence a granty poskytované z veřejných rozpočtů
- Zvýhodněné půjčky, úvěry a garance

Nástroje smíšené stimulace:

- Úlevy při placení poplatků
- Daně

Nástroje regulace

EKONOMICKÉ NÁSTROJE (NEPŘÍMÉ)

Environmentální platby: vybrané znečišťovatelské poplatky

Poplatek ze znečišťování ovzduší

- provozovatel stacionárního zdroje uvedený v příloze č. 2
- Výše dle množství emisí znečišťujících látek
- Osvobození v návaznosti na snižování emisí
- 65 % příjem SFŽP, 25 % příjem kraje, 10 % příjem státního rozpočtu (účelová vázanost)

Poplatek za vypouštění odpadních vod

- Do vod povrchových
- ten, kdo vypouští odpadní vody do vod povrchových
- Za objem a úroveň znečištění
- Osvobození celkové nebo dílčí, sleva
- Příjem SFŽP, relativní účelová vázanost
- Do vod podzemních
- oprávněný, který má povolení k vypouštění odpadních vod do vod podzemních
- Osvobození
- Příjem obce

Poplatek za uložení odpadu na skládku

- Původce odpadu
- Základní a riziková složka
- Příjem obce (základní složka) a SFŽP (riziková složka)

Nástroje regulace

EKONOMICKÉ NÁSTROJE (NEPŘÍMÉ)

Trhy s obchodovatelnými kvótami/limity

v ČR/EU systém obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

Environmentální pojištění

- u činností se zvýšeným rizikem neočekávaných událostí vážně poškozujících ŽP
- jeden ze zajišťovacích institutů
- jaderná škoda (navíc záruka státu)
- havárie způsobená chemickými látkami – dnes zákon č. 224/2015 Sb.
- finanční rezervy či rezervní fondy
- rezerva pro rekultivaci skládky či pro sanaci následků těžby

Zálohové systémy

- vratné zálohované obaly
- rozsah dle nařízení vlády 111/2002 Sb. – zejména pивní láhve
- společné znaky má také povinnost zpětného odběru některých výrobků

Nástroje regulace

EKONOMICKÉ NÁSTROJE (NEPŘÍMÉ)

Nefunkční:

Poplatek za vstup a vjezd do národního parku

- chybí detailní zákonné vymezení → nelze uplatnit
- dříve vybírán v KRNAP
- nepřímo regulováno placenými tzv. průvodci divočinou
- vstupné do „soukromých“ rezervací

Poplatek za kácení dřevin

- chybí prováděcí zákon → nelze uplatnit
- nelze zavést ani vyhláškou obce (nález Pl. ÚS 63/04)
- pouze náhradní výsadba; nevyužitý potenciál

Nástroje regulace

EKONOMICKÉ NÁSTROJE (NEPŘÍMÉ)

Širší souvislosti

Ekonomické nástroje – působení tržních mechanismů

Relevantní trh: Obec, stát, EU, globální trh (technologie, *debt-for-nature swaps*)

Právní úprava trhu: ekonomická zátěž, hospodářská soutěž, státní podpora, omezující opatření

Ekonomizace ochrany životního prostředí

- **Sedmý akční program EU (2013 – 2020) je volně propojený s unijním rozpočtem.**
- Vázanost rozpočtu na env. cíle: Například investice do regionů směřuje od určitého stupně výrazněji k dosažení energetické soběstačnosti a podpory obnovitelných zdrojů (minimálně 20 % u regionů nad 75 % průměru unijního GDP).
- Snahy o přechod na **oběhové hospodářství** (*circular economy*) patrně zejména v regulaci nakládání s přírodními zdroji.
- Cílem oběhového hospodářství je omezení plýtvání, zvýšení produktivity zdrojů, vytvoření nových pracovních míst i zlepšení životního prostředí.
- Jako příklad lze uvést nakládání s odpady, jehož právní úprava přešla od pojetí odpadového hospodářství jako usměrňování proudů jednotlivých druhů odpadů přes regulaci založené na rozlišování materiálů napříč druhy odpadu až k pojetí odpadu coby významného zdroje pro další využití.
- **Environmentální průmysl EU:** roční obrat více než 300 miliard EUR.
- Zátěž z ochrany ŽP x nevyužité příležitosti

Nástroje regulace

EKONOMICKÉ NÁSTROJE (NEPŘÍMÉ)

Výhody

- tržní konformita
- nižší administrativní náklady v porovnání s administrativními nástroji
- ekonomická efektivita
- odstranění znečištění tam, kde to je nejlevnější
- podpora inovací

Nevýhody

- nejistý výsledek
(subjekty se mohou chovat jinak než bylo předpokládáno)
- omezený věcný dopad
(v zásadě neřeší havarijní stavy či akutní stavy, vyloučení používání nebezpečných látek, kdy nestačí nezávazná motivace)

Rizika

- „kouzlo nechtěného“
- nezamýšlené důsledky – např. černé skládky
- vyschlé zdroje
- změna chování znamená menší příjem z poplatků/daní
- „vytloukání klínu klínem“
- podpora biopaliv či FVE (záběr půdy)
- obtížné oceňování přírodních zdrojů i újm na nich
- pro naplnění motivační, internalizační i kompenzační funkce
- politické vlivy a lobby při rozhodování o systému nástrojů
- prostředky nepoužity na ochranu ŽP

Nástroje regulace

DOBROVOLNÉ NÁSTROJE

- veřejnoprávní smlouvy
- dobrovolné programy iniciované veřejnou institucí
- jednostranné závazky znečišťovatelů

Subjekty práva životního prostředí

A. nositelé pravomocí (vykonavatelé veřejné moci)

- Státní orgány
- Veřejnoprávní korporace
- Veřejné strážce
- Jiné subjekty

Vymezení subjektů je velmi podobné dalšímu oblastru práva. Pověšimněte si ovšem některých specifických subjektů, ať již na straně státní správy, samosprávy nebo veřejnosti.

B. subjekty práv a povinností a adresáti veřejnoprávního působení (dotčené osoby)

- fyzické osoby
- právnické osoby
- specifické postavení: . participanti – „podíl - účast“ při ochraně životního prostředí
- veřejnost
- dotčená veřejnost - např. spolky (dříve občanská sdružení) obecně prospěšné společnosti, zástupce veřejnosti, nadace

Subjekty práva životního prostředí

A. nositelé pravomocí (vykonavatelé veřejné moci)

Státní orgány

- moc zákonodárná
- moc výkonná
- moc soudní

Veřejnoprávní korporace

- územní samosprávné celky
- profesní a zájmová samospráva

Veřejné stráže

Jiné subjekty

- veřejné fondy, veřejné ústavy,
- organizační složky státu, státní příspěvkové organizace státu zřízené ústředními orgány k plnění úkolů na úseku životního prostředí
- další subjekty (např. autorizované osoby)

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Vláda ČR

- vrcholný orgán výkonné moci
- **zákonodárná iniciativa**
- **krizové řízení** - nouzové stavy způsobené mj. živelními pohromami, ekologickými nebo průmyslovými haváriemi. Čl. 5 ústavního zákona č.100/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky: Vláda může vyhlásit nouzový stav v případě, živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty nebo vnitřní pořádek a bezpečnost
- **koncepční činnost** – různé povahy: Politika územního rozvoje, závazná část plánu odpadového hospodářství ČR ve srovnání se státní politikou životního prostředí či surovinovou politikou
- **nařizovací činnost**
- **rozhodovací činnost**
 - výjimečná – např. výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích (2004-2009)

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Ministerstva

- Ústavní základ – čl. 79
- Ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem
- Ministerstva mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněna (zák. č. 2/1969 Sb. – kompetenční zákon)

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- „exkluzivní“ postavení ve vztahu k ochraně životního prostředí

OSTATNÍ MINISTERSTVA

- s „**přímými**“ **kompetencemi** ve vztahu k životnímu prostředí
- Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo obrany, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo kultury, Ministerstvo práce a sociálních věcí
- s kompetencemi **ve vztahu k veřejnému zdraví**- Ministerstvo zdravotnictví
- s kompetencemi **souvisejícími** se zajištěním ochrany životního prostředí a otázek souvisejících - např. Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo školství a mládeže

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí

- orgán vrchního státní **dozoru** (§ 19/1 komp.z.)
- **ústřední orgán státní správy** pro kompetence (dle § 19/2 kom.z.)
- ochranu přirozené akumulace vod, ochranu vodních zdrojů a ochranu jakosti povrchových a podzemních vod,
- pro ochranu ovzduší,
- pro ochranu přírody a krajiny,
- pro oblast provozování zoologických zahrad,
- pro ochranu zemědělského půdního fondu,
- pro výkon státní geologické služby,
- pro ochranu horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod,
- pro geologické práce a pro ekologický dohled nad těžbou,
- pro odpadové hospodářství
- pro posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují státní hranice.
- pro myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích.
- pro státní ekologickou politiku ,
- pro systém značení ekologicky šetrných výrobků a služeb
- pro program podporující dobrovolnou účast v systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Program EMAS)
- + dle zvláštních předpisů
- Např. pro oblast integrované prevence a omezení znečištění vznikajícího činnostmi podle § 29 písm. a) zák.č. 76/2002 Sb.
- pro oblast závažných havárií podle § 44 písm. a) zákona č. 224/2015 Sb. o prevenci závažných havárií
- pro předcházení a nápravu ekologické újmy podle § 16 odst. 2 písm. a) zák.č. 167/2008 Sb
- **koordinační funkce** (§ 19 odst. 3 kom.z.)
- **zabezpečení informační systém** o ŽP, vč. plošného monitoringu na území ČR, vč. vazeb na mezinárodní dohody

MŽP v některých případech vydává závazná stanoviska nebo rozhoduje jako správní orgán, výjimečně dokonce i jako orgán prvostupňový – například vydává tzv. integrované povolení (viz další přednáška) vybraným velkým průmyslovým zařízením.

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Subjekty podřízené Ministerstvu životního prostředí

- rozdílnosti v právní povaze a předmětu činnosti
- **Státní fond ŽP** (zák. č. 388/1991 Sb. o SFŽP), právnická osoba zřízená zákonem (veřejný fond), MŽP jej spravuje
- **Česká inspekce životního prostředí** (komp. z. + zák. č. 282/1991 Sb. + zvláštní zákony)
- **Český hydrometeorologický ústav**, státní příspěvková organizace
- **Cenia** (Česká informační agentura ŽP), státní příspěvková organizace
- **Agentura ochrany přírody a krajiny**, organizační složka státu
- správní orgán (CHKO kromě CHKO Šumava)
- odborné a vědecké funkce
- Hospodaření s majetkem
- **Správy národních parků**
- správní orgán
- odborné a vědecké funkce
- příslušnost hospodařit s majetkem
- **Správa jeskyní ČR**, státní příspěvková organizace
- **Česká geologická služba** – GEOFOND, organizační složka státu
- **Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M.**, státní příspěvkový organizace

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Ministerstvo zemědělství

ústřední orgán státní správy

- pro zemědělství, s výjimkou ochrany zemědělského půdního fondu,
- pro vodní hospodářství, s výjimkou ochrany přirozené akumulace vod, ochrany vodních zdrojů a ochrany jakosti povrchových a podzemních vod,
- lesů, myslivosti a rybářství, s výjimkou území národních parků
- ve věcech veterinární péče,
- ve věcech rostlinolékařské péče,
- ve věcech péče o potraviny,
- ve věcech péče o ochranu zvířat proti týrání
- pro ochranu práv k novým odrudám rostlin a plemenům zvířat.
- pro potravinářský průmysl

Pozn. „s výjimkou“: kompetence MŽP

Ministerstvo zemědělství řídí

Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci,

Státní veterinární správu České republiky,

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Českou plemenářskou inspekci.

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Ministerstvo pro místní rozvoj

ústřední orgán státní správy

- ve věcech regionální politiky,
- územního plánování a stavebního řádu, vyvlastnění,
- investiční politiky

Ministerstvo vnitra

ústřední orgán státní správy

- pro krizové řízení, civilní nouzové plánování, ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém,
- požární ochranu,
- pro oblast informačních systémů veřejné správy

Ministerstvo zdravotnictví

ústřední orgán státní správy

- ochranu veřejného zdraví,
- používání biocidních přípravků a uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh.
- ochranu a využívání přírodních léčivých zdrojů, přírodních léčebných lázní a zdrojů přírodních minerálních vod,

součástí Ministerstva zdravotnictví je Český inspektorát lázní a zřídels.

v rámci Ministerstva zdravotnictví – funkce Hlavního hygienika.

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Ministerstvo průmyslu a obchodu

průmysl a životní prostředí obecně

speciálně vazba na integrované povolení (IPPC – nejlepší dostupné techniky (BAT)

podřízené subjekty: Česká obchodní inspekce, Správa úložišť radioaktivního odpadu

Ministerstvo kultury

ústřední orgán státní správy

- pro ochranu kulturních památek

Ostatní ústřední orgány státní správy

Např. Státní úřad pro jadernou bezpečnost, český báňský úřad

Specializované orgány státní správy ve vztahu k ochraně životního prostředí (podřízené příslušným ministerstvům)

- Česká inspekce životního prostředí
- Státní zemědělská a potravinářská inspekce
- Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
- Státní veterinární správa České republiky
- Česká obchodní inspekce

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Územní veřejná správa

Všeobecná územní správa

- kraje – samostatná působnost, přenesená působnost
- obce – samostatná působnost, přenesená působnost

Ústavní soud dovozuje, že obce nepotřebují zvláštní zmocnění, aby některé činnosti upravily v samostatné působnosti. Vychází přitom z Ústavy a zákona o obcích. Pochopitelně nemůže obec upravit již to, co je řešeno na úrovni zákona, ovšem k ochraně životního prostředí v obci může výrazně přispět. Výslovné zmocnění navíc není obvyklé – najdete ho např. v zákoně o ochraně ovzduší nebo v zákoně o ochraně zvířat proti týrání.

Základní prameny:

Ústava, zákon o obcích, zákon o krajích, jednotlivé zákony a další předpisy z oblasti životního prostředí

Specializovaná územní správa

- krajské hygienické stanice
- obvodní báňské správy
- krajské veterinární správy
- krajské, regionální a oblastní orgány specializovaných státních inspekcí
- správy národních parků
- Regionální pracoviště Agentury ochrany přírody

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Veřejné stráže

Lesní stráž

(lesní zákon)

Stráž ochrany přírody

(zákon o ochraně přírody a krajiny)

Rybářská stráž

(rybářský zákon)

Myslivecká stráž

(zákon o myslivosti)

Stráže jsou považovány za úřední osoby. Škodu, kterou způsobí při výkonu své činnosti, hradí v zásadě stát, podobně jako např. u notářů.

TZ – úřední osoba (§ 127 odst. 1 písm. a) TZ)

Úřední osobou je fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží, pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá přitom svěřené pravomoci pro splnění těchto úkolů

Bližší vymezení vždy v rámci „složkového předpisu“

Organizace veřejné správy v oblasti životního prostředí

Subjekty kontroly veřejné správy

- kontrola vykonávaná zákonodárným orgánem, resp. zastupitelskými orgány
- kontrola vykonávaná soudy
- Kontrola vykonávaná NKÚ
- Kontrola vykonávaná správními orgány
- Kontrola vykonávaná na základě podání občanů
- Kontrola prostřednictvím Veřejného ochránce práv

Subjekty profesní a zájmové samosprávy (veřejnoprávní korporace)

S významem pro oblast životního prostředí zejména

Hospodářská a Agrární komora

mj. viz např. podle § 7 odst. 1 písm. d) zák.č. 76/2002 sb., o integrované prevenci

se mohou hospodářské komory , jejichž předmětem činnosti je prosazování a ochrana profesních zájmů nebo veřejných zájmů podle zvláštních předpisů zúčastnit řízení o vydání integrovaného povolení hájí „své“ zájmy, nicméně mohou se podílet na podobě výsledného rozhodnutí s dopady na životní prostředí

Formy činnosti veřejné správy v oblasti ochrany životního prostředí

Normativní právní akty

- vnější
- vnitřní

Individuální správní akty

- **Správní rozhodnutí**
- **Jiné úkony s povahou individuálních aktů**
 - **Osvědčení**
 - **Vyjádření**
- **Stanoviska**
 - **Stanoviska**
 - **Závazná stanoviska**
 - **Koordinovaná stanoviska**
 - **Koordinovaná závazná stanoviska**
- **Jiné úkony**
 - **Evidenční, registrační úkony**
 - **Informační úkony**
 - **Programovací a plánovací úkony**

Opatření obecné povahy

Veřejnoprávní smlouvy

Účast veřejnosti na ochraně životního prostředí

Viz samostatná přednáška

Různé způsoby účasti – petice, referenda, přístup k informacím, účastenství v řízení, soudní ochrana

Rozlišování veřejnost (každý) x **dotčená veřejnost** (dotčení jednotlivci nebo spolky)

Jednotlivé fyzické osoby/člověk a právnické osoby

- hájící vlastní zájem („soused“)
- reprezentující zájem kvalifikované skupiny osob (zástupce veřejnosti v ÚP, pokud se námitky na základě věcně shodné připomínky týká životního prostředí)

neformální skupiny fyzických osob bez právní subjektivity

formální skupiny osob podle zvláštních právních předpisů bez právní subjektivity (např. petiční výbor)

formalizované skupiny osob s právní subjektivitou

např. spolky (§ 214 a násl. OZ, zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob) - dříve občanská sdružení, přechodné ustanovení § 3045 OZ

Účast v řízení např. podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí, zákona o ochraně přírody a krajiny, vodního zákona, zákona o integrované prevenci

politické strany,

obecně prospěšné společnosti,

nadace

DĚKUJI ZA POZORNOST!

vomacka@mail.muni.cz

